

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över lagrådsremiss Ny möjlighet till uppehållstillstånd (Ju2018/00750/L7)

Läraryrket har fått möjlighet att yttra sig till Justitiedepartementet angående utkastet till lagrådsremissen Ny möjlighet till uppehållstillstånd.

Sammanfattning av Läraryrkets synpunkter

Läraryrket välkomnar den ytterligare översyn och utvidgning av den s k gymnasielagen som genomförts, utifrån elevernas möjligheter att få stanna i Sverige. Förslagen i lagrådsremissen är angelägna av humanitära skäl och Läraryrket ser det som en pragmatisk lösning på en ytterst svår situation.

För att intentionerna med lagrådsremissen ska kunna uppfyllas krävs det dock omfattande insatser från både stat och huvudmän. Läraryrket vill betona vikten av att regeringen tar del av och beaktar de behov som kommunerna kommer att få och då återkommer till riksdagen med ytterligare anslagsansökningar.

Läraryrket kräver att det omedelbart tas fram föreskrifter om vad som konkret menas med begreppen ”fullföljd utbildning”, ”studieaktivitet”. Osäkerheten kring den konkreta innebörden av dessa begrepp har gett lärare och skolledare en osäker uppfattning om vilket ansvar som egentligen ligger på dem ifråga om deras elevers möjligheter till uppehållstillstånd.

Läraryrket vill även påtala vikten av stöd till de lärare och skolledare som arbetar med de elever som berörs av lagen och/eller har elever som lever i ovisshet om de får stanna i Sverige eller inte. Lärare och skolledare behöver liksom eleverna, stöd och handledning.

Läraryrket vill att lagen ska ses över utifrån att personer som kom till Sverige före den 24 november 2015, men som fått vänta på registreringsdatum hos Migrationsverket, ändå ska omfattas av lagen.

Förslaget i korthet

En utlänning som har fått, eller annars skulle få, ett beslut om utvisning ska kunna beviljas ett uppehållstillstånd för studier på gymnasial nivå om

- utlänningens första ansökan om uppehållstillstånd har registrerats hos Migrationsverket med registreringsdatum den 24 november 2015 eller tidigare,
- det för utlänningen har, eller borde ha, anvisats en kommun som ska ordna boendet,

7 februari 2018

- beslutet om utvisning har fattats, eller annars skulle fattas, 15 månader eller senare från registreringsdatumet men tidigast den 20 juli 2016,
- beslutet om utvisning har fattats, eller annars skulle fattas, när utlänningen är 18 år eller äldre,
- utlänningen befinner sig i Sverige när ansökan om uppehållstillstånd för studier på gymnasial nivå görs, och
- utlänningen studerar eller har för avsikt att studera i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan, på heltid på en annan motsvarande utbildning eller på heltid på en sammanhållen yrkesutbildning inom komvux eller sårvox.

En ansökan om ett sådant uppehållstillstånd föreslås endast få göras under en begränsad tid och vid ett tillfälle.

Utkastet till lagrådsremiss innehåller också förslag om att anpassa bestämmelserna om uppehållstillstånd för studier på gymnasienivå, så att studier på sammanhållna yrkesutbildningar inom vuxenutbildningen eller liknande utbildningar inom introduktionsprogram i gymnasieskolan kan ge samma möjlighet till uppehållstillstånd som studier på ett nationellt program i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juni 2018.

Läraryrketets synpunkter

Läraryrketet har tidigare yttrat sig över lagrådsremissen *Upphållstillstånd för studier på gymnasial nivå* (Ju2016/08546/L7) och de synpunkter som då framfördes kvarstår som relevanta även till denna lagrådsremiss.

Läraryrketet välkomnar den ytterligare översyn och utvidgning av den s k gymnasielagen som genomförts, utifrån elevernas möjligheter att få stanna i Sverige. Förslagen i lagrådsremissen är angelägna av humanitära skäl och Läraryrketet ser det som en pragmatisk lösning på en ytterst svår situation. Vi är dock mycket oroad över att många av de ensamkommande unga under den rådande lagstiftningen ändå riskerar att drivas in i ett papperslöst tillstånd och fara mycket illa. Ensamkommande unga löper risk att utvisas till ett land som många av dem inte ens levt i och Läraryrketet försvarar dessa elevers rättigheter. Eleverna måste få förutsättningar att avsluta sina studier för att därefter få förutsättningar att kunna få jobb, försörja sig och därmed kunna bygga sig en framtid i Sverige.

För att intentionerna med lagrådsremissen ska kunna uppfyllas krävs det dock omfattande insatser från både stat och huvudmän. Då nu även s k yrkespaket innefattas, behövs ännu mer genomarbetade lösningar hos respektive huvudman. Många av de olika yrkesutbildningarna som adresseras i lagrådsremissen är beroende av resurser, samverkan i kommunerna med arbetsgivare och tillräckliga förutsättningar på respektive skola för att kunna utforma en individuellt utformad utbildning för varje enskild elev.

För att tillgodose elevernas intressen och behov behövs därför stora satsningar på studiehandledning på modersmål, och omfattande satsningar på elevhälsa och studie- och yrkesvägledning. Studie- och yrkesvägledare kan spela en avgörande roll vid val av utbildning, något som i sin tur får konsekvenser för elevernas studieframgång. Med

7 februari 2018

träffsäkra satsningar på hög lärartäthet, goda förutsättningar för kartläggning av elevernas kunskaper, samarbeten med modersmåls lärare och studiehandledare samt kompetensutvecklande satsningar på språkutvecklande arbetssätt kan måluppfyllelsen öka.

I stycket om ekonomiska konsekvenser påtalas svårigheten att bedöma de ekonomiska effekterna av som förslaget kan komma att få. Läraryrket instämmer och betonar vikten av att regeringen tar del av och beaktar de behov som kommunerna kommer att få och då återkommer till riksdagen med ytterligare anslagsansökningar. Läraryrket vill också betona vikten av att utgå från att det är ytterst svårt att tillgodogöra sig både det svenska språket och en utbildning, samt att etablera sig på arbetsmarknaden på så kort tid som lagrådsremissen åberopar. Pressen på de berörda individerna blir stor, det måste beaktas, men med rätt mängd resurser och tillräcklig tid för eleverna kan förhoppningarna i högre utsträckning infrias. Läraryrket efterlyser därför konkreta satsningar som stärker lagförslagets möjligheter att implementeras.

Lärarnas och skollärans roll

Läraryrket kräver att det omedelbart tas fram föreskrifter om vad som konkret menas med begreppen "fullföljd utbildning", "studieaktivitet", vilket är nödvändigt att klargöra inför ansökan om både förlängning och återkallande av uppehållstillstånd. Dessa begrepp förekommer redan i den skollagen och i den lagrådsremissen hänvisar man till att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska meddela närmare föreskrifter om vad som avses med att t ex aktivt delta i en utbildning. I brist på konkret definition har Migrationsverket tolkat begreppen i sin information om skollagen och de exemplifierar att "aktivt delta i studier" genom att kunna visa närvarointyg eller betyg.

Osäkerheten kring den konkreta innebörden av dessa begrepp har gett lärare och skollära en osäker uppfattning om vilket ansvar som egentligen ligger på dem ifråga om deras elevers möjligheter till uppehållstillstånd. Utifrån detta gjorde Lärarnas yrkesetiska råd ett uttalande:

"Skollagen föreskriver att berörda elever ska styrka att man har deltagit aktivt i sina studier. Enligt Migrationsverket ska det aktiva deltagandet redovisas genom att närvarointyg eller betyg lämnas in. Lärarnas yrkesetiska råd anser att lärares bedömningar och betygssättning inte får ligga till grund för beslut om tillfälliga uppehållstillstånd.

Lärare förbinder sig i sin yrkesutövning att genom sin yrkesetik "vid utvärdering, bedömning och betygssättning vara sakliga och rättvisa och därvid motstå otillbörlig påverkan". Den så kallade skollagen gör att den enskilde lärarens bedömning och betygssättning kan få konsekvenser för den enskilde elevens möjligheter att få ett tillfälligt uppehållstillstånd i Sverige. En enskild lärarens bedömning och betygssättning kan alltså vara det som avgör om lärarens elev får stanna i Sverige eller inte.

Samtidigt som läraren förbinder sig att i sin betygssättning och bedömning vara saklig, rättvis och motstå otillbörlig påverkan så förbinder sig också läraren genom sin yrkesetik att "ta ansvar för elevernas kunskapstillväxt, stödja deras personliga utveckling och skapa goda betingelser för varje elevs lärande, utveckling". Läraren ska

7 februari 2018

också vara "varsam med information om eleverna och ej vidarebefordra information som mottagits i tjänsten om det inte är nödvändigt för elevens bästa". Vidare ska läraren "verka för att upprätthålla förtroendefulla relationer med eleverna".

Lärarnas yrkesetiska råd anser att vetskapen om lagens konsekvenser för den enskilde eleven riskerar att sätta elevens lärare i en etiskt mycket svår situation. Lärarnas yrkesetiska råd finner också att den nämnda lagens konstruktion riskerar att hamna i konflikt med Lärarnas yrkesetik. Lärares yrkesetiska råd anser därmed att lärares bedömningar och betygssättning inte får ligga till grund för beslut om tillfälliga uppehållstillstånd.¹

Läraryrkesförbundet vill även påtala vikten av stöd till de lärare och skolledare som arbetar med de elever som berörs av lagen och/eller har elever som lever i ovisshet om de får stanna i Sverige eller inte. Lärare och skolledare behöver liksom eleverna, stöd och handledning för att kunna bearbeta upplevelser och tankar. Den press som många elever lever under leder även till en press på lärare och skolledare som utgör elevernas stöttande vuxenvärld. Läraryrkesförbundet efterlyser en ökad förståelse för och riktade insatser för att underlätta och stötta även dem.

Datumgräns som utesluter individer i målgruppen

För att omfattas av lagen och kunna få uppehållstillstånd för studier ska en första ansökan om uppehållstillstånd registrerats hos Migrationsverket den 24 november 2015 eller tidigare. Det är känt att det hösten 2015 kom väldigt många människor till Sverige för att söka asyl och en del fick p g a av väntetid inte möjlighet att registrera sin ansökan förrän flera veckor efter sin ankomst till Sverige. Ansökan registrerades därmed efter den 24 november, även om personerna anlant före denna datumgräns. Läraryrkesförbundet menar därför att detta måste ses över och de personer som lagen är menad att omfatta, men som ankom till Sverige före den 24 november men inte själva har kunnat påverka datumet för registreringen hos Migrationsverket, ändå ska omfattas av lagen.

Läraryrkesförbundet

Johanna Jaara Åstrand
Ordförande

Lisa Heino
Utredare

¹ <http://laraesyrikesetik.se/lararnas-yrkesetiska-rad-uttalar-sig-om-gymnasielagen/>